

Ateş Üstünde Yürüyen ‘Oidipus’lar¹

Sebahat Özdemir²

Özet

Oidipus Kompleksi, adını Sophokles’in ünlü oyunu Kral Oidipus’tan alır. Yunan mitolojisine göre Oidipus, babasını öldürmüş ve annesiyle evlenmiştir. Psikanalizde çocukların gelişim evrelerini inceleyen Sigmund Freud erkek çocuğun babayla, kız çocuğun anneye mücadelesini Oidipus’un durumuna benzediği için fallik döneme bu adı vermiştir. Fallik dönemde (3-6 yaş) çocuklar, karşı cins ebeveyni sahiplenip, aynı cins ebeveyni dışlarlar.

Oidipus kompleksi edebiyatın sıkça kullandığı metaforlardandır. Genel anlamıyla da edebî eserlerde babayla mücadele eden, babaya/otoriteye başkaldıran bir metafor olarak kolayca fark edilebilmektedir. Bu bildiride Ayla Kutlu’nun *Ateş Üstünde Yürümek* romanı, söz konusu kompleks açısından değerlendirilecektir.

Ateş Üstünde Yürümek, 12 Mart’ı anlatan bir dönem romanıdır. Kitabın kahramanı Süha, kendini Oidipus’a benzeter. Anneye büyük bir sevgi beslerken babadan nefret etmektedir. Romanda, 12 Mart’la beraber gelen sıkıntılı süreç, Süha ve diğer kahramanların üzerinden Oidipus kompleksiyle işlenmiştir. Bu romandan hareketle Oidipus kompleksinin dönemdeki anlam dünyası ortaya konulacaktır.

Anahtar Kelimeler: Oidipus kompleksi, Ayla Kutlu, Baba.

Oedipus’s Who Walk on Fire

Abstract

Oedipus complex, takes its name from the famous game of ‘Kral Oedipus’ of Sophokles. According to Greek mythology killed his father and married his mother, Oedipus Sigmund Freud, who does not study the developmental stages of children in psychoanalysis, calls this the phallic turn because the boy likened the fight with the dad to the mother’s struggle with Oidipus. The phallic period (3-6 years) children, graduates of the opposite parent, the same breed parentage are mutually exclusive.

Oedipus complex is a metaphor that literature often uses. Generally speaking, it can easily be perceived as a metaphor that struggles with the father in literary works and rebels against the father / authority. In this report Ayla Kutlu’s *Ateş Üstünde Yürümek* novel will be evaluated in terms of complex.

Ateş Üstünde Yürümek is a period novel about March 12th. The hero of the book, Süha, likens himself to Oedipus. The father hates the mother while she loves a great deal. In the novel, the troublesome process that came with March 12, Süha and other heroes were processed through the Oedipus complex. From this novel, of the Oedipus complex the world of meaning will be revealed.

Key Words: Oedipus complex, Ayla Kutlu, Father.

Giriş

Oidipus, Yunan mitolojisinde Thebai kralı Laios ile İokaste’nin oğludur. Çocukları olduktan sonra kral ve kraliçe bir kâhine başvururlar. Kâhin krala oğlunun kendisini öldürüp karısıyla

¹ Erciyes Üniversitesi Edebiyat Fakültesi 1. Dil ve Kültür Çalışmaları Öğrenci Sempozyumu’nda sunulmuş bildiridir.

² Erciyes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Öğrencisi, E-posta: azizesozdemir@gmail.com.

evleneceğini söyler. Kehanetin gerçekleşmesinden çekinen kral Laios, bebeği ormandaki bir mağarada ayaklarından çivileyerek ölüme terk eder. Fakat bir çoban tarafından bulunan Oidipus, çocuk sahibi olamayan Korinthos kralı Ploybos tarafından evlat edinilir.

Ayaklarından çivilendiği için “şiş ayaklı” olan bebeğe aynı anlama gelen Oidipus ismi verilir. Oidipus büyüdüğüde kaderini merak eder ve Delphoi kâhinine gider. Kâhin Oidipus’a babasını öldürüp annesiyle evleneceğini söyler. Asıl babasının Ploybos olduğunu düşünen Oidipus, bu kehanetin gerçekleşmesinden çekinir ve Korinthos’u terk eder. Yolculuk sırasında Phokis’te karşılaştığı başka bir yolcuyla kavga eden Oidipus, onu öldürür. Bu yolcu Oidipus’un gerçek babası olan Laios’tur.

Kâhinin kehaneti böylece gerçekleşmeye başlamış olur. Thebai şehrinin girişinde sorduğu bilmeceye doğru cevap veremeyeni öldüren yarı aslan yarı insan bir Sphinks vardır. Sphinks, Oidipus’a da sorusunu sorar: “Sabah dört ayaklı, öğlen iki ayaklı, akşam üç ayaklı olan şey nedir?” Oidipus bilmeceyi doğru cevaplar: “İnsandır. Çocukken emeklediği için dört ayaklı, erişkin bir insanken iki ayaklı, yaşlandığında da baston kullandığı için üç ayaklı olur.” der. Doğru yanıtı alan Sphinks kayalıklardan atlar ve ölür.

Thebai halkı kendilerine uzun zamandır zulmeden bu Sphinks’ten kurtulur. Oidipus’a minnetlerini göstermek için onu Thebai’nin yeni kralı yapıp kralın dul karısı İokaste’yle de evlendirirler. Babası Laios’u farkında olmayarak öldürüp kehanetin ilk ayağını başlatan Oidipus’un, annesi İokaste’yle evlenmesiyle kehanet tamamlanmış olur. Bu evlilikten iki erkek iki kız çocuğu doğar.

Bir süre sonra Thebai şehrinde salgın başlar. Halk Oidipus’tan yardım ister. Oidipus yine kâhinlere danışır. Kâhinler eski kral Laios’u öldüren kişinin hâlâ Thebai şehrinde olduğunu ve onun cezalandırılması gerektiğini söylerler. Laios’u kimin öldürdüğünü araştıran Oidipus, acı gerçeği öğrenir. Karısı aynı zamanda annesi İokaste de gerçeği öğrenip intihar eder. Oidipus ise İokaste’nin üzerindeki bir iğneyi gözlerine batırarak kendini kör eder. Evlatları tarafından da hakarete uğrayan Oidipus, kızı Antigone’un yardımıyla Kolonos’a gider ve orada ölür. (Can 2011: 230-231).

Klasik Yunan mitolojisinde Oidipus efsanesinin çeşitli versiyonlarıyla karşılaşılsa da hepsinin çerçevesi anlatıldığı gibidir. Sophokles’in *Kral Oidipus* adlı tragedyasını M.Ö. 400’lü yıllarda yazdığı düşünülürse baba-oğul arasındaki çatışmanın uzun bir geçmişinin olduğu söylenebilir.

Freud'un Oidipus'u

Sigmund Freud, gelişim kuramının bir evresi olan fallik dönemde erkek çocuğun babayla, kız çocuğun anneye yaşadığı çatışmayı Oidipus'un durumuna benzetip "Oidipus kompleksi"* adlandırmasını yapar. Fallik dönem, bebeğin ilk cinsel uyarım yaşadığı 3-6 yaş arasını kapsamaktadır. Bu yüzden karşı cins ebeveyne yönelik ilgi, ilk olarak bu dönemde başlar. Fallik dönemde erkek ve kız çocuğunda penis merakı başlar (Geçtan 2002: 2). Freud oidipus kompleksini kız çocuğun erkek çocuğa göre daha kolay atlattığını düşünse de kız çocuklarda bu durum daha karmaşıktır. Çünkü zaten anneye bütünleşen kız çocuk, libidosunu bir de babasına yöneltmelidir (Tura 2016: 81).

Cinsel kimliğinin oluşumu aşamasında oidipus kompleksinin ardından "kastasyon kompleksi" gelir. Kastasyon kompleksi kız ve erkek çocuklarda farklı şekillerde görülür. Erkek çocuk hadım edilme kompleksinin ilk aşamasında herkesin bir penise sahip olduğunu düşünür. Sonrasında kız çocuklarının penisi olmadığını fark eder. Erkek çocuk, kızlarda küçük bir penisin olduğunu ve bunun sonrasında gelişeceğine inanır (Nasio 2006: 35). Ardından annesinde de penis olmadığını öğrenen erkek çocuk, hadım edilme korkusuna kapılır. Ona göre anne bir hata yapmış ve bu yüzden penisi kesilmiştir. Bunun sonucunda erkek çocuk yakınlık duyduğu ve kastre edilmiş anneden uzaklaşıp -ensest arzusundan feragat ederek- babayla özdeşleşim kurar. Kız çocuğunda ise bu kompleks ilk aşamada, herkesin penise sahip olduğu ama kendisinin bir penisi bulunmadığı şeklinde algılanır. Annesinin de bir penisi olmadığını fark eden kız çocuğu, bu durumdan annesini sorumlu tutar ve babasına yakınlaşır. Sevgi nesnesini babasına yönelten kız çocuğu, önceleri babasının penisine sahip olmak isterken sonrasında babadan çocuk sahibi olmak ister. Fakat bütün bu süreçler çocuk farkında olmadan bilinçdışı bir şekilde ilerler.

Oidipus kompleksi çocuklarda cinsel kimliğin oluştuğu bir dönem olması açısından önemlidir. Bu dönemde bilinçaltına ötelenen bastırılmış duygular, bireyin ilerleyen yaşamında karşısına çıkacaktır. Freud'un kuramı çeşitli tartışmaların odağı olmuş ve en çok eleştiriyi de çocuğun anneye/babaya karşı duyduğu ensest eğilim yorumu noktasından almıştır. Erich Fromm, Oidipus kompleksini ensest yasağı olarak görmez. Ona göre Oidipus, annesi İokaste'ye âşık olmamış, babasını öldürüp tahtına geçtiği için annesiyle evlendirilmiştir. Dolayısıyla âşık olarak evlenme söz konusu değildir: "Bu mit, anne ve oğul arasındaki bir ensest sevginin sembolü değil, ataerkil ailedeki baba otoritesine karşı yapılan bir isyandır. Ödipus'un İokaste

* Carl Gustav Jung, Freud'un "Oidipus kompleksi" adlandırmasını yetersiz bulmuş ve kız çocuklarının 3-6 yaş arasında yaşadığı kompleksi "Elektra kompleksi" olarak isimlendirmiştir. Bu isimlendirmeyi yaparken Sophokles'in *Elektra* tragedyasından esinlenmiştir. Fakat bu çalışmada S. Freud'un kuramından yararlandığı için "Oidipus kompleksi" terimi kullanılmıştır.

ile evlenmesi, yalnızca ikinci dereceden bir öneme sahiptir. ‘Kral Ödipus’ daha çok babasına karşı zafer kazanmış bir erkeğin sembolüdür.” (Fromm 2015: 193-194)

Ateş Üzerindeki Oidipuslar: Süha ve Zinnur

Psikanaliz bir sağaltım yöntemi olarak ortaya çıkmışsa da edebiyatta bir düşünme ve çalışma yöntemi olarak kullanılır. Kendisine bilinçdışı kâşifi denilse de Freud bilinç dışının filozoflar ve ozanlar tarafından çoktan keşfedildiğini söyler. Edebî eserlerde ise Oidipus kompleksi, bir metafor olarak kullanılmaktadır.

Ayla Kutlu’nun 1983 yılında yayımlanmış romanı olan *Ateş Üstünde Yürümek*’te* Oidipus kompleksi baba-oğul, anne-kız ilişkileri üzerinden anlatılan bir metafor olarak işlenmiştir. Romanda babasından nefret eden oğullar, annesinden kopuk kızlar anlatılmaktadır. Birkaç hikâye üzerinden kurgulanan romanda, Süha ve ailesinin hikâyesi ayrıntılı olarak işlenir. Süha küçük yaşta bir kaza geçirmiş ve kör olmuştur. Bu olayın ardından annesinin üzerine aşırı titremesi sonucu gittikçe bencilleşen Süha, tam bir narsisttir. Erkek kardeşi Sungur’un doğumu sonrasında annesinin onu kendisinden fazla sevip sevmediğini anlamak için annesini izler. Bir süre sonra da annesinin kendisini daha çok sevdiğine ikna olarak kardeşini sevmeye başlar. Annesine aşırı bağlı olan Süha, babasından nefret eder, onu görmeyi istemez.

Babasına katlanamadığını çok küçük yaşta fark etmişti. Onun bulunduğu yerlerden kaçmaya, onun sesini duymamaya çabalandı. Babasının anahtarının kilit içinde döndüğünü duyduğu zaman oyunu bırakır, onun kendisini bulamayacağı bir yere, çoğu kez örtüsü yere kadar inen yuvarlak masanın altına, bazen koltukların arkasına, kapı ardına sinerdi, beklerdi; yüreği ağzına gelerek. (Kutlu 2004: 112)

Süha’nın anne ve babası, babasının ihaneti sonrasında boşanırlar. Süha, babasının aldatmayı itiraf ettiği gece -annesini hiçbir tepki vermezken- içinde biriken öfkeyi kusar. “Sana dayanamıyorum... Sen baba değilsin. Bu evden git artık. Çık, git.” (Kutlu 2004: 172). “Düşmanlık doğrudan iki erkek arasında gibiydi paylaşılmayan bir kadın vardı aralarında.” (Kutlu 2004: 173) Böylece Süha tek rakibinden de kurtulmuş olur.

Süha için “sevgi sadece anneye” yöneliktir. O, annesi dışında bir de erkek kardeşini sevebilir. Sungur, Süha’nın körlüğü dolayısıyla yapamadığı şeyleri yaparak bir anlamda Süha’nın özgürlüğünü sağlar. Sungur, ağabeyini sever ve küçük yaşlardan itibaren ona nasıl davranması gerektiğini bilir. Ağabeyinden akıl alır. Fakat Süha, Sungur’u bencilliğine kurban eder.

* *Ateş Üstünde Yürümek* romanı, 12 Mart Muhtrısından sonra yaşanan olayları sanık yakınları gözünden anlatır. Romanda birden fazla hikâye anlatıldığı için bağlayıcı olarak dış çerçevede Mehmet Kadri Eran’ın hikâyesiyle karşılaşırız. Davadan davaya giden Mehmet Kadri, bize Süha, Zinnur, Emin Bey, Gülizar, Osman Usta, Rezzan ve Sühendan Hanım’ın hikâyelerini anlatır.

Oysa o günlerde Süha, bireyciliğinin en yüksek noktasında kararlar veriyor, Sungur'u kullanmak istiyordu. Onun, ağabeyinin ağzının içine bakarak dinlediği şeylerle, kendi gözüyle gördüğü haksızlıklar arasındaki bağı kuracağını çok iyi biliyordu Süha. Yeteneklerini tanıyordu onun. Yapmak isteyip de yapamayacaklarını Sungur'un yapması, kendisi için tehlikesiz bir güç kanıtıydı. En çok, sevdiği insanı harcamakta olduğunu bilmek, sonraki günlerde bu harcayışın getireceği acıyı düşünmek tadını tatmak istediği bir duyguydu. (Kutlu 2004: 100)

Abla Zinnur, Süha'nın bu bencilliğinin farkındadır ve Sungur hapse girdiğinde Süha'yı bunun için daima suçlar. Annesi sayesinde küçük krallığı olan Süha, önce annesinin vefatı, sonra kardeşi Sungur'un hapsiyle bu krallığını kaybeder.

Süha da aynı Oidipus gibidir. Onun çok sevdiği annesi ölür, kardeşi Sungur hapse düşer, ablası Zinnur da çalışmak zorunda olduğu için gider. Süha kör ve yalnız kalır.

Ruhsal hastalığı ilk başladığı zamanlar Oidipus gelirdi karşısına. Oidipus, ak kumaştan kıvrımlı giysisi, biçimsiz ayakları için özel olarak yapılmış sandalları ve başındaki defne yapraklarından örülmüş çelengiyle gelir, Süha'nın gövdesi içine girer ve yiterdi. (...) Kendi Oidipus'u kör değildi. Süha'nın gövdesine girerken bir şeyleri yırtıyordu. (Kutlu 2004: 84)

Efsaneye göre Oidipus annesiyle evlenip ondan çocuğunun olduğunu öğrendiğinde annesinin/karısının üzerinden çıkardığı iğneyi gözlerine batırarak kendini kör etmiştir. Kısacası Oidipus'un ensest yasağını çiğnediği için kendine verdiği bir ceza, körlüktür. Fakat Süha'nın düşlediği Oidipus, kör değildir. Süha'nın Oidipus'u, ensestin yasak olmadığı bir evrende rahattır.

Süha, annesinden sonra Rezzan adlı bir kadına ilgi duyar. Rezzan, bir süreliğine evlerinde sakladıkları gençlerden biridir ve tek kızdır. Süha, Rezzan'ı annesi/sevgilisi yerine koyarak sevgi nesnesini ona yöneltir. Fakat Rezzan Ahmet'le evlidir. Bu sebeple onunla aynı ortamda olmak Süha'ya ağır gelir. Ona dokunmak, elini okşamak isteğine karşı koyması gerekir. "Çünkü bu kadın da yasak bir kadındı. Belki de o hep yasak kadınları özlüyordu." (Kutlu 2004: 119) Freud'a göre nevrozlu insanlar, aşk ilişkilerinde belirli bir tip nesne seçimine yönelirler. Freud buna "aşkın şartları" der. İlk şart "üçüncü kişi / üçüncü bir kişinin etkilenmesi"dir. "Söz konusu erkeğin aşk nesnesi olarak özgür yani genç bir kızı veya yalnız bir kadını seçmek yerine, yalnızca başka bir erkeğin üzerinde -koca, nişanlı veya sevgili olarak- hak sahibi olduğu bir kadını seçmesi olayıdır." (Freud 2017: 21) Süha annesini kaybettikten sonra rahatsızlanır ve nevroz nöbetleri geçirmeye başlar. Rezzan'a dokunabilme cesaretini gösterdiği bir gün derinden sarsılır. Rezzan'ın burnu, elleri küçücük, saçları düzdür. Süha hayallerindeki Rezzan'ın annesine benzemediğini anlar ve sevdiği kadını / annesini ikinci defa yitirir. Bunun üzerine nöbet geçiren Süha, nöbetin şiddetiyle annesinin öldüğünü

unutur. Durumu evde kalan çocuklara açıklama görevi Zinnur'a düşer. "Annemin Süha için ne demek olduğunu ben anlatamam..." demişti. "Zaten onun duygularını kimsenin anlayabileceğine de inanmam." (Kutlu 2004: 13) "Annemin Süha için ne demek olduğunu ben anlatamam..." demişti. "Zaten onun duygularını kimsenin anlayabileceğine de inanmam."

Zinnur evin en büyük çocuğudur. Süha'nın kör olmasından dolayı kendini suçlu hissetmektedir. Yıllar önce Süha'nın geçirdiği bisiklet kazasında, kardeşini yavaşlatacağını düşündüğü için önüne çıkmış, fakat Süha bu kaza sonrası görme yetisini kaybetmiştir. "Onun görünümü Süha'dan daha ağır yaralandığı izlenimi veriyordu ama annesi bunu anlayamamış, bir kez olsun dönüp ardına bakmamış, kızının ne olduğunu, bir yerde tıkanıp kalabileceğini düşünmemişti." (Kutlu 2004: 145) Zinnur'a o kazadan sonra ne annesi ne babası bakar. Bir kere dönüp baksalar belki yıllarca kendini suçlu hissetmeyecektir. Zinnur ebeveyelerinden yeterli sevgi ve ilgiyi göremez.

Süha'nın rahatsızlığı nedeniyle güneş görmeyen karanlık odalarda oturması gerekir. Her zamanki gibi annesi bu konuya da özen gösterir. Zinnur dayanamaz, Süha salonda değilken bütün perdeleri açar. O da kardeşini düşünüyordur ama boğulmuştur artık. "Annesi Zinnur'un üstüne yürümüştü. Hiç şaşırmadan, ne yapacağına önceden karar vermiş gibi telaşsız, Zinnur'un boğazına saldırmıştı." (Kutlu 2004: 157) Zinnur annesinin ellerini bir yılan benzeter, boğazını o kadar sıkıştır ki sonunda bayılır. Kendine geldiğinde annesi başında ağlamaktadır. O günden sonra Zinnur'un sesi kısılır ve perdeler bir daha asla açılmamak üzere kapanır. O da tüm sevgisini kardeşi Sungur'a yöneltir ve Süha'yla ilgilenmekten başka hiçbir şeyi düşünmeyen annesinin eksikliğini hissettirmez.

Sungur'un ilk kayb olduğu zamanlarda ne yapacağını bilemeyen Zinnur, bir profesör kadını hatırlar. Sungur onun için "İlerici, demokrat ve yürekli bir kadın" (Kutlu 2004: 177) demiştir. Ona akıl danışmak için gider, fakat kadın Zinnur'u kovmaktan beter eder. Kendisine kötülük etmeye gelmekle suçlar. Zaten onu sahiplenmeyen annesini ve sadece yaz tatillerinde gördüğü babasını kaybeden Sungur, sonunda fikirlerini paylaştığı hocaları tarafından da yalnız bırakılmıştır:

Yapayalnız kalmışlardı ve bu yalnızlıkları sırasında eylemlerinin yanlışlığını anlamaktan dolayı kendi içlerinde en büyük savaşı vermişlerdi. Peki, diğerleri neredeydi? Bu çocukları önlerinde hiç örnek olmaksızın ölümlerle, yanlışlarla ve korkunç iç hesaplaşmalarıyla yalnız bırakıp kaçanlar? (Kutlu 2004: 181)

Ötelenen Baba: Emin Bey ve Fedakâr Anne: Gülizar

Romanda bir diğer hikâye Gülizar'inkidir. Emin Bey'le evli olan Gülizar'ın üvey oğlu Gökçen, 12 Mart Muhtırası sonucu gözaltına alınan gençlerdendir. Emin Bey ilk evliliğini Halkevi Müdürü'nün baldızı Terzi Âfet'le yapmıştır. Bu evlilikten bir kız bir erkek çocukları vardır: Oya ve Gökçen. Dokuz yıllık evliliğin ardından kendisinden on yaş büyük "yaşlı, çirkin, pasaklı" kadından bıkan Emin Bey, gönlünü Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesinde okuyan Gülizar'a kaptırmıştır. Gülizar genç, dinamik, zeki bir kızdır. Âfet'ten boşanan Emin Bey, bir süre sonra Gülizar'la evlenip çocukları da yanına alır. Çocuklara hemen bağlanan Gülizar, onlara annelerinden iyi bakacağından emindir.

Çocuklara ben daha iyi bakar, onları daha iyi yetiştiririm. Onları koruyacağım, insanca değerleri olması için çalışacağım. Yalnızca yemek, barınak ve gözü yaşlı bir sevgi vermem ben. Dostları olacağım. En yakın dostları (Kutlu 2004: 55)

Âfet, çocukları görmek için geldiğinde kovulursa da büyük çocuk Oya, annesini unutmaz ve üç yıl sonra annesinin yanına kaçar. Küçük çocuk Gökçen ise annesini unuttur ve Gülizar'la aralarında özel bir bağ kurulur. Onlar artık dost, arkadaş olmuşlardır. Gökçen ve Gülizar arasındaki bu ilişki Oidipus kompleksi bakımından değerlendirilebilir görünmektedir. Gökçen biyolojik annesini unutmuş onun yerine anne olarak Gülizar'ı tercih etmiştir. Babası Emin Bey'le arasının kötü olmasının sebebi simgesel anne olan Gülizar'ı içselleştirmesidir. Emin Bey, Gülizar'ın Gökçen'e düşkünlüğünü bir türlü anlayamaz. Bu ilişkinin anne-oğul yakınlığının ötesinde olduğundan şüphe etmekte ve oğluna güvenememektedir.

Oğluyla karısı arasında akla gelmemesi gereken bir yakınlık mı var yoksa? Eve olmadık zamanlarda geldi birçok kez. Odaları, çamaşır gözlerini, kitap içlerini araştırdı. Gülizar'a ince, belirsiz ama kendisine ipucu vereceğini sandığı imalarda bulundu. Hiçbir şey bulamadı, hiçbir şey... Oğluna güvenmiyordu. O apaçık bakan, insanın gözüne değil, içine bakmak isteyen gözlerine bile, ama karısının ne kadar dürüst olduğunu biliyordu. (Kutlu 2004: 57)

Baba ile oğul arasında gizli bir çekişme ve derin anlaşmazlık daima vardır. Öyle ki Emin Bey bir taraftan oğlunu hapisten kurtarmak isterken diğer taraftan karısının oğlu için yasta olmasından ve kendisiyle ilgilenmemesinden dolayı da sinirlenir. Emin Bey'in kızı Oya, annesine benzemektedir. Babasına yazdığı mektupta aralarındaki kopukluğun sebebini belirtir: "Senin istediğin gibi olamadıysak bize sevgini veremediğinden, kendinden kopup yakınlarına bakamadığındandır." (Kutlu 2004: 61) Çocuklar sevgi nesnesi olarak anneyi tercih ettikleri için babalarıyla aralarında hep bir uzaklık vardır. Emin Bey, oğlu Gökçen'i görmeye gittiğinde o devamlı annesini sorar, babasıyla ilgilenmez. Gülizar çocuğu yerine koyduğu Gökçen'le -üvey anne olmasına rağmen- babasından çok daha fazla ilgilenir.

Rezzan ve Kızına Düşkün Bir Baba: Osman Usta

Ateş üstünde yürüyen bir diğer hikâye, Rezzan ve babası Osman Usta'nın hikâyesidir. Osman Usta'nın kızı Rezzan hapse girerken, Rezzan'ın kocası Ahmet ölmüştür. Rezzan liseden, bir hocasıyla fikir ayrılığına düşüp tartıştığı için atılır. Annesi Öznur Hanım, Rezzan iş bulana kadar onun da kardeşleri gibi ev işi yapmasını, çeyizini hazırlamasını ister. Fakat o, diğer kardeşleri gibi değildir. Öznur Hanım'dan da kardeşleri Semra ve Bayındır'dan da farklıdır. Semra ve Bayındır anneleri Öznur Hanım'a benzerler ama Rezzan ne annesine ne de babasına benzer. "Rezzan'a gelince, hiçbir zaman ne kendi kızı olmuştu ne de Öznur'un." (Kutlu 2004: 273) Osman Usta kızını aile fertlerinin ötesinde zeki ve güçlü bulur. Kızına o kadar düşkündür ki öldüğünde en çok onu özleyeceğini düşünür. "Öldüğümde, yalnızca büyük kızımı özleyeceğim. Öbürleri beni göre göre ölümüne alıştılar. O alışmadı... Ben de ondan ayrılmaya alışmadım. Öldükten sonra benden bir şey kalmayacak ama, yine de kalan bir şey, bir yanım için için onu özleyecek." (Kutlu 2004: 273) Rezzan annesiyle anlaşamaz ve kendisini babasına daha yakın hisseder. Annesine benzememesi ve babasıyla daha iyi anlaşması onun oidipus kompleksi yaşadığını göstermektedir.

Başarısız Anne: Sühendan Hanım

Sühendan Hanım'ın Erdoğan ve Ercüment adında iki oğlu vardır. Sühendan Hanım küçük oğlu Ercüment'in küçüklüğünde geçirdiği hastalıklar nedeniyle üzerine titremektedir. Dolayısıyla Ercüment, şımarık bir züppe olur. Ercüment, Sühendan Hanım'ın şiddetle karşı koymasına rağmen yanlış bir evlilik yapar. Bu karşı koyuşta, oğlunu kimseyle paylaşmak istemeyen annenin korkusu vardır. Bu evlilik yüzünden servetlerinin büyük bir kısmını kaybederler. Sühendan Hanım, büyük oğlu Erdoğan'la Ercüment kadar ilgilenmez. Aralarında hep bir mesafe olan anne oğul, bir türlü duygusal bağ kuramazlar. Erdoğan İzmir'de mühendis olarak çalışmaktadır. Bir işçinin öldürülmesini protesto ederek on sekiz işçiyle beraber gözaltına alınır. Sühendan Hanım oğlu Erdoğan'ı kefaret vererek kurtarır. Bu süreçte bir süre işsiz kalan Erdoğan'la hiçbir işin ucundan tutmayan Ercüment aynı evde yaşamaya başlarlar. Kardeşler arasında mizaç olarak uçurum vardır. Dolayısıyla büyük kavga, kaçınılmazdır. Sühendan Hanım nasıl çocuklar yetiştirdiğini bu kavgayla anlar. Erdoğan bu olaydan kısa bir süre sonra Zonguldak'ta bir iş bulur ve oraya yerleşir. Annesine evleneceğini haber verir. Daha sonrasında boşanan Erdoğan'dan bir süre haber alamaz Sühendan Hanım. Anlayamadığı olayların arasında kalmış, oğlu da tutuklanmıştır. "Sühendan Hanımın çevresindeki herkes yıkılıp gitmiştir. (Kutlu 2004: 248)

Süha, Zinnur, Gülizar, Osman Usta, Rezzan, Sühendan Hanım hepsinin hikâyesi farklıdır. Onları bir araya getiren bir sanık yakını olmalarıdır. 12 Mart Muhtırası gerçekleştiğinden sonra olaydan en çok zarar gören gençler olmuştur. Gençlere sahip çıkan ne anneleri ne de babaları vardır. Sanık yakınlarının da ellerinden bir şey gelmez. Şimdi onlar ateş üstünde yürüyen, sevdikleri ellerinden alınmış öksüz ve yetim bırakılmışlardır.

Sonuç

Ayla Kutlu, *Ateş Üstünde Yürümek* adlı romanında yer alan birden fazla hikâyede, Oidipus kompleksini kullanmıştır. Fakat Süha'nın Oidipus kompleksi hepsinin üstündedir. Bilinçli bir şekilde Oidipus'u romana yerleştiren Ayla Kutlu, bu komplekse otorite ve başkaldırının anlatım aracı olarak yer verir.

İnsanın olduğu yerde bir düzen ve bir yasa hep vardır. *Ateş Üstünde Yürümek*'te tanrı/otorite ve insan arasındaki ilişki, baba-oğul, anne-kız ilişkileri üzerinden anlatılmıştır. Tanrı toplumda düzen sağlamak için yasalar koymuştur. Ensest, Tanrı'nın yani babanın yasasıdır. Tanrının yasasını çiğnemek o yasayı yok saymaktır. Kültür ise Tanrının ortaya koyduğu yasalar üzerinden toplumsal kurallarla devam ettirilir. "Kültürü inkâr, babayı inkâra eşittir ve kişiyi felâkete sürükler." (Parla 2014: 30) Tanrının yasasını yok sayanlar Oidipus gibi bir sona maruz kalacaklardır. *Ateş Üstünde Yürümek* romanında da 12 Mart Muhtırası'nın sanık yakınlarınca nasıl karşılandığı, neler hissettikleri Oidipus kompleksi üzerinden anlatılmıştır.

Kaynakça

- Can, Ş.; (2011). *Klasik Yunan Mitolojisi*, İstanbul: Ötüken Yayınları
- Freud, S.; (2017). *Aşkın Psikolojisi* (Çev. A. Can İdemen) İstanbul: Cem Yayınları
- Fromm, E.; (2015). *Rüyalar Masallar Mitler* (Çev. Aydın Arıtan, Kaan H. Ökten), İstanbul: Say Yayınları.
- Geçtan, E.; (2002). *Psikanaliz ve Sonrası*, İstanbul: Metis Yayınları
- Kutlu, A.; (2004). *Ateş Üstünde Yürümek*, İstanbul: Bilgi Yayınevi
- Nasio, J. D.; (2006). *Psikanalizin Yedi Temel Kavramı* (Çev. Özge Erşen Murat Erşen), İstanbul: İmge Kitabevi
- Parla, J.; (2014). *Babalar ve Oğullar*, İstanbul: İletişim Yayınları
- Tura, S. M.; (2016). *Freud'dan Lacan'a Psikanaliz*, İstanbul: Kanat Kitap

Extend Abstarct

The nineteenth century has been a productive century in terms of the social science sciences. Psychoanalysis is one of these newly emerging sciences. Psychoanalysis is basically a psychotherapy method that examines the causes of human behavior. Before developing Sigmund Freud's theory of psychoanalysis, Joseph Breuer tried to improve his patients by hypnosis. Freud also joins Breuer after a while. In today's sense, psychoanalysis is established to learn the causes underlying human behavior and to make them heal. Freud, who has developed the theory of psychoanalysis, has combined literary and psychoanalysis as a common ground. Freud has studied Wilhelm Jensen's *Gradiva* with a psychoanalytic approachment. This is the first time that applied psychoanalysis and literature have met in a common ground.

According to Freud, the phallic period, which is a phase of development theory, is critical. The sexual identity of the child is the result of communication with his parents during this period. Freud refers to the phallic period of 3-6 years during the developmental periods. Children constitute their sexual identity according to their relationship with their parents during this period. The girl feels close to the baby, and the boy feels close to the mother. This is their first love. The consciousness of the mother and father at this time is important for the formation of the self-building of children. Until the age of five, the child has an omnipotent mind that means "full." A child who has a safe world with an army thinks that everything will be power and everything is right for him. But the threat of castration will prevent him from thinking about it.

In male and female children, the castration complex is progressing in different forms. Girls and boys initially think everyone has a penis. The boy who observes his mother realizes that he isn't a penis. The boy is threatened with being told to his father in this process of mistakes. The child sees the father as the reason for the missing penis in the mother. The mother made a mistake and the father punished her by cutting her penis. After this stage, the boy starts to recognize his father's law. Because it is not absolute power. He has a father authority over him. The mother helped him to recognize this authority. The girl put her clit instead of the penis. But the girl who realizes the clit's smallness enters the complex thinking she is castrated. This is more complicated for a girl who sees that she does not have a penis but her mother and other women. A girl can accept a penis shortage without entering any recruitment. One day the girl may think that one day her clitoris will grow up and have a penis like a man. She can see her mother as the responsibility of not having a penis. As his mother moves away

and approaches him, he becomes identified with him. In this case, it may show a homosexual orientation later on. Mommy may think that the clitoris is inherited. Or he tries to go missing a penis from a father as a child.

Ayla Kutlu, first published in 1983, titled *Ateş Üstünde Yürümek*, titled *The Prisoners*. The book was reprinted in 2004 under the name "Walk on Fire" in the second edition. The 12 March period has been a difficult period for the young as well as for their relatives. The fact that the arrested are young and inexperienced causes a prisoner to live outside their families. The soldier is confiscated by the state administration and declared a state of emergency in the country. Meanwhile the idea has been with young people trying to do something for their freedom. They have been left alone by their elders, brothers and sisters, whom they instigate in order to defend their ideas. The families of the arrested young people do not know much about their siblings. They can only be with young people spiritually. In this study Freud's 'oidipus complex' was studied through the novel *Ateş Üstünde Yürümek*.

Suha, who is overbearing to her mother, hates her father and does not want to see her. Saha's parents divorce after their father's betrayal. Suha, the night his father confesses to deceiving, while his mother does not react - the anger accumulates in him. He dumps his father from home and says he does not want to see him. Thus, Süha is also saved from his only rival. For Suha, "love is only for the mother". Besides her mother, she can also have a brother. Sungur provides the freedom of Saha in a sense by doing things that Saha can't do because of his blindness. Sungur likes his brother and knows how to treat him from his early ages. He gets intelligence from his brother. But Suha sacrifices Sungur to his selfishness.

Zinnur is Süha's older sister and he is aware of his selfishness. When Sungur goes to jail, he always blames Suha for it. Thanks to her mother, Suha loses her kingdom under the imprisonment of her mother and then her brother Sungur. Suha is the same Oidipus. Her beloved mother died, her sister Sungur goes to jail, her sister goes to Zinnur because she has to work. He is blind and alone. According to the legend, when Oidipus married his mother and learned from him that he had a child, he blinded himself by sinking the needle into his mother's mouth. In short, it is a punishment, blindness, that Oedipus gives to himself for chewing the incest. But Oedipus, which Suha dreams, is not blind. Saha's Oidipus is comfortable at a time when incest is not forbidden.

Ayla Kutlu used the Oidipus complex in more than one story in his novel "*Ateş Üstünde Yürümek*". But Süha's Oedipus complex is above all. Ayla Kutlu, who consciously placed Oidipus in the roman, features this complex as a means of narration of authority and rebellion.

Those who ignore the law of God will suffer an end like Oedipus. In his novel *Walking on the Fire*, the 12 March memorandum was explained through the Oedipus complex about how he met and what he felt by his accused relatives.